

**GÖTEBORGS UNIVERSITET
HANDELSHÖGSKOLAN**

Frivilliga upplysningar om ekonomistyrning i årsredovisningar

En studie av 29 svenska företag

Kandidatuppsats

Johanna All

Jessica Svantesson

Handledare

Christian Ax

Jan Marton

Redovisning/Ekonomistyrning

HT2008

FÖRORD

Vi vill rikta ett stort tack till våra handledare Christian Ax och Jan Marton. Er vägledning och era synpunkter har varit till mycket hjälp genom arbetet med denna uppsats.

Göteborg 2009-01-12

Johanna All

Jessica Svantesson

SAMMANFATTNING

Kandidatuppsats i företagsekonomi, Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet, Redovisning och Ekonomistyrning, FEG313, HT 2008

Författare: : Johanna All och Jessica Svantesson

Handledare: Christian Ax och Jan Marton

Titel: Frivilliga upplysningar om ekonomistyrning i årsredovisningar. En studie av 29 svenska företag.

Bakgrund och problem: De senaste decennierna har årsredovisningarna blivit allt längre och mer blivit ett informationssystem. Investerare, finansanalytiker och andra nyckelintressenter ställer krav på företagen att bredda sina upplysningar så att de inte endast innehåller rent finansiell information. Användarna av årsredovisningen vill ha mer tillförlitlig information om viktiga drivkrafter för företagets värdeskapande förmåga i framtiden. Då den traditionella ekonomiska rapporteringen inte helt avspeglar dessa värdeskapande drivkrafter tvingas företagen lämna frivilliga upplysningar för att tillgodose användarnas krav.

Syfte: Syfte med studien är att studera hur mycket, samt vad, som skrivs om ekonomistyrning i svenska företags årsredovisningar. Vidare ämnar studien undersöka om det eventuellt skiljer sig åt mellan olika branscher men avseende på mängden upplysningar.

Avgränsningar: Studien omfattar företag med sin huvudnotering på OMX Nordiska Börsen Stockholms Large Cap. Granskat material är företagets årsredovisningar från 2007 och endast frivilliga upplysningar om ekonomistyrning har studerats.

Metod: Med hjälp av en framtagen sökmall har 29 årsredovisningar genomskotts efter ekonomistyrningsrelaterade upplysningar. Resultatet i form av antalet meningar har sedan förts in i en mall där de klassificerats utefter olika parametrar. Denna mall användes som underlag för empirisk analys samt en statistisk körning i programmet SPSS.

Resultat: I årsredovisningarna hittades totalt 351 meningar om ekonomistyrning. Det företag som upplyste mest om ekonomistyrning var SKF med 52 meningar. Efter det kom SEB med 31 meningar och sedan Hufvudstaden med 24 meningar. Undersökningen visar att det till största del handlar om processtyrning, efter det kom belöningsystem och prestationsmätning. De flesta meningarna är av kvalitativ karaktär och beskriver något som företagen gör i dagsläget. Verksamhetsbeskrivningen är det avsnitt i årsredovisningen där man hittar mest upplysningar. Av resultatet framgår även att det är företag inom tillverkningsbranschen som i största utsträckning upplyser om ekonomistyrning och att detaljhandel var branschen som upplyste minst.

Förslag på vidare forskning: Man skulle kunna genomföra intervjuer hos företagen för att hitta motiv till varför man upplyser om sin ekonomistyrning. I samband med intervjuer skulle det också vara intressant att ta reda på vilka som är de tänkta användarna av ekonomistyrningsinformationen. Man skulle även kunna jämföra företagets årsredovisningar över tid för att se om det går att urskilja några trender, dels kring vad som skrivs men också mellan företag från samma branscher.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Problemdiskussion	2
1.3 Problemformulering	3
1.4 Syfte	3
1.5 Avgränsningar	3
1.6 Disposition av uppsatsen	4
2. TEORETISK REFERENSRAM	5
2.1 Årsredovisningar	5
2.1.1 Årsredovisningens intressenter	5
2.2 Frivilliga upplysningar	6
2.2.1 Motiv till frivilliga upplysningar	6
2.3 Ekonomistyrning	8
3. METOD	10
3.1 Undersökningsansats	10
3.2 Kvalitativ och kvantitativ metod	10
3.3 Urval	11
3.4 Datainsamling	12
3.4.1 Teoretisk datainsamling	12
3.4.2 Empirisk datainsamling	12
3.5 Tillvägagångssätt	12
3.6 Begränsningar med val av metod	15
4. EMPIRISK ANALYS	16
4.1 Kvantitativt resultat	16
4.1.1 Totalt antal meningar per företag och styrmedel	16
4.1.2 Meningarnas egenskaper	19
4.1.3 Andel företag per styrmedel	21
4.1.4 Meningarnas medelvärde och standardavvikelse	22
4.1.5 Antal meningar per avsnitt i årsredovisningen	22
4.2 Kvalitativt resultat	23
4.2.1 Exempel på upplysningar	23
4.3 Bilder i årsredovisningar	25
4.3.1 NCC	26
4.3.2 JM	28
4.3.3 Lindab	29
4.3.4 Trelleborg	30
5. SLUTSATSER OCH FÖRSLAG TILL FRAMTIDA FORSKNING	31
5.1 Slutsatser	31
5.2 Förslag till framtida forskning	32
KÄLLFÖRTECKNING	33
Bilaga 1 Sökmall	36

FÖRTECKNING ÖVER DIAGRAM, FIGURER OCH TABELLER

Diagram 1. Andel företag som lämnar upplysning per styrmedel	21
Diagram 2. Meningarnas medelvärde och standardavvikelse	22
Diagram 3. Antal meningar per avsnitt i årsredovisningen.....	23

Figur 1. Årsredovisningens intressenter.....	5
Figur 2. Bild ur NCC:s årsredovisning 2007, beskriver värdeskapande i projektutveckling...	26
Figur 3. Bild från NCC:s årsredovisning 2007, beskriver NCC:s ambitioner och mål.....	27
Figur 4. Bild från JM:s årsredovisning 2007, beskriver processer och värdekedja	28
Figur 5. Bild från Lindab:s årsredovisning 2007, beskriver värdekedjan.....	29
Figur 6. Bild från Trelleborg:s årsredovisning 2007, beskriver ekonomistyrningens utgångspunkter	30

Tabell 1. Urval.....	11
Tabell 2. Utdrag ur resultatmall	14
Tabell 3. Totalt antal meningar per företag och styrmedel	17
Tabell 4. Resultat av Kruskal-Wallis Test	18
Tabell 5. Ny branschindelning	19
Tabell 6. Resultat av Kruskal-Wallis Test efter ny branschindelning.....	19
Tabell 7. Meningarnas egenskaper.....	20

1. INLEDNING

I detta kapitel presenteras bakgrund kring frivilliga upplysningar i årsredovisningar samt tidigare studier kring ämnet. Här förs även en problemdiskussion som mynnar ut i en konkret problemformulering. Kapitlet avslutas med syftet till studien och studiens avgränsningar.

1.1 Bakgrund

Flertalet årsredovisningar har under senare decennier vuxit i omfång. Ett tydligt exempel på detta är SKF:s årsredovisning som gått från att år 1907 vara endast tre sidor lång, till att år 2007 bestå av 136 sidor.¹ Under denna period har SKF som företag vuxit sig större, vilket bidrar till att årsredovisningen ökat i längd. Det har tillkommit flertalet lagar och standarder som styr vad företagen måste redovisa, vilket också det påverkar längden på årsredovisningarna. Det är dock inte endast av de två anledningarna som SKF:s årsredovisningar blivit längre utan ytterliggare en orsak är den all den frivilliga informationen som tas med. För trots det faktum att kraven på den lagstadgade informationen har ökat väljer företag att lämna ytterliggare frivillig information i syfte att tillgodose sina intressenters krav och förväntningar.² Det här gäller naturligtvis inte enbart SKF, det berör många företag. Speciellt svenska och andra skandinaviska företag har på frivillig basis utvecklat en mängd tilläggsupplysningar i den icke-reviderade delen av årsredovisningen.³

För företagen är årsredovisningen ett betydelsefullt dokument då det är ett av deras viktigaste medel för att kommunicera sina kommande aktiviteter och planer till sina intressenter.⁴ Likaså kan avslutade precis som pågående aktiviteter beskrivas. Vikten av dokumentets roll i kommunikationen med intressenterna syns i den utveckling som den traditionella ekonomiska rapporteringen genomgått. Utvecklingen har lett till att årsredovisningen alltmer blivit ett informationssystem. Investerare, finansanalytiker och andra nyckelintressenter ställer krav på företagen att bredda sina upplysningar så att de inte endast innehåller rent finansiell information. De efterfrågar mer meningsfull kvalitativ information om bland annat företagets långsiktiga strategier och prestationer. Flera studier pekar på att användarna även vill ha mer tillförlitlig information om viktiga drivkrafter för företagets värdeskapande förmåga i framtiden.⁵

Men produktion av årsredovisningar är en aktivitet som man kan lägga ekonomiska aspekter på, det finns en intäkts- och en kostnadssida. Nyttan med upplysningarna är värdet av de förbättrade beslut som fattas tack vare att informationen finns tillgänglig, och kostnaden är vad det kostar att producera och använda informationen.⁶ Eftersom det är en kostnad för företagen att producera redovisning blir det extra viktigt vad de väljer att ta med, för nyttan måste

¹ www.skf.com

² Hooks, Coy, Davey, (2002)

³ Artsberg (2005)

⁴ Ax, Marton (2008)

⁵ Ax, Marton (2008)

⁶ Smith (2006)

överstiga kostnaden. Informationen som företagen väljer att ta med signalerar vad företagen tycker är viktigt att rapportera.⁷

1.2 Problemdiskussion

Det har i företagens värdeskapande processer skett en övergång mot ett starkare fokus på intellektuellt kapital. Intellektuellt kapital definieras ofta som kunskapsresurser i form av anställda, internt utvecklade system och processer eller teknik, resurser som företaget kan styra i sina värdeskapande processer.⁸ Problem uppstår då den traditionella ekonomiska rapporteringen inte på ett fullständigt sätt avspeglar det intellektuella kapitalets värde. Således finns det dolda tillgångar, företagen har resurser som inte syns i balansräkningen. Dessa värdeskapande tekniker, system och processer finns i företagen men på grund av att de inte kan värderas och visas i redovisningen finns en informationsasymmetri. Företaget har mer information än dess intressenter, information som intressenterna skulle behöva i syfte att fatta korrekta beslut. Som en naturlig påföljd har alltså efterfrågan på information om dessa kunskapsbaserade resurser vuxit i takt med att företagen i allt högre grad baserar sin konkurrenskraft och därmed värdet av deras företag på kunnande, kompetenta medarbetare och andra immateriella tillgångar.⁹

Tidigare studier på förekomsten av intellektuellt kapital i årsredovisningar visar att Sverige, i jämförelse med Holland och England, hade den högsta förekomsten av sådan information.¹⁰ Resultaten är i linje med den ledande roll Sverige har tagit i debatten om det intellektuella kapitalets förvaltning, värdering och upplysningar. Skandia var ett av de första företagen att rapportera det "dolda" intellektuella kapitalets tillgångar av verksamheten och fortsatte med att utveckla en av de viktigaste modellerna för att hantera intellektuellt kapital.¹¹

Från användarnas sida har alltså kravet på information om det intellektuella kapitalet ökat, vilket företagen har uppfattat och har därför från sin sida ökat sitt informationsutlämnande. En fråga som faller sig naturlig att ställa är då om detta är något bra eller dåligt? För att kunna svara på det måste man dock först kartlägga hur situationen ser ut. Hur mycket upplysningar om det intellektuella kapitalet lämnar egentligen företagen och vad säger de?

Flertalet studier och uppsatser har undersökt förekomsten av upplysningar om humankapitalet i årsredovisningar. Humankapitalet, det vill säga företagets personal och dess kunskapsresurser är kanske bland det första man tänker på när man talar om intellektuellt kapital. Definitionen i början av problemdiskussionen visar dock att intellektuellt kapital innefattar mer än så, nämligen resurser som internt utvecklade system och processer samt tekniker. De senare faller under begreppet ekonomistyrning. Därför ämnar denna uppsats att genom en explorativ undersökningsansats studera svenska företags upplysningar kring ekonomistyrning i sina årsredovisningar.

⁷ Ax, Marton (2008)

⁸ Bukh, Nielsen, Gormsen, Mouritsen (2005)

⁹ Ibid

¹⁰ Vandemaele, Vergauwen, Smits (2005)

¹¹ Ibid

1.3 Problemformulering

För att konkretisera ovanstående problemdiskussion har två forskningsfrågor formulerats.

- *Hur mycket skrivs om ekonomistyrning i årsredovisningar?*
- *Vad skrivs om ekonomistyrning i årsredovisningar?*

1.4 Syfte

Med utgångspunkt i problemdiskussionen har uppsatsens syfte tagits fram och är således att studera hur mycket, samt vad, som skrivs om ekonomistyrning i svenska företags årsredovisningar. Vidare ämnar studien undersöka om det eventuellt skiljer sig åt mellan olika branscher med avseende på mängden upplysningar.

1.5 Avgränsningar

Studien omfattar företag med sin huvudnotering på OMX Nordiska Börsen Stockholms Large Cap. Granskat material är företagens årsredovisningar från 2007 och endast frivilliga upplysningar om ekonomistyrning har studerats.

1.6 Disposition av uppsatsen

Kapitel 1 Inledning: Här presenteras bakgrund kring frivilliga upplysningar i årsredovisningar samt tidigare studier kring ämnet. Bakgrunden följs av en problemdiskussion som mynnar ut i en konkret problemformulering. Kapitlet avslutas med syftet till studien och studiens avgränsningar.

Kapitel 2 Teoretisk referensram: I detta kapitel presenteras ett avsnitt om årsredovisningar och dess intressenter. Vidare definieras frivilliga upplysningar och motiv kring dessa och avslutningsvis beskrivs ekonomistyrning.

Kapitel 3 Metod: Avsnittet redogör för hur undersökningen gått till väga. Vilka val som har gjorts och motivering till varför. Vidare beskrivs hur resultatet tagits fram samt diskussion om begränsningar med val av metod.

Kapitel 4 Empirisk analys: Här presenteras studiens resultat och analys av detta. Första avsnittet visar i form av tabeller och grafer ett kvantitativt resultat, i andra avsnittet visas ett kvalitativt resultat då upplysningar som lämnats i de granskade årsredovisningarna exemplifieras. Avslutningsvis i tredje stycket finns bilder som företagen har med, relaterade till ekonomistyrning.

Kapitel 5: I detta kapitel presenteras studiens slutsatser och uppsatsförfattarnas förslag till framtida forskning.

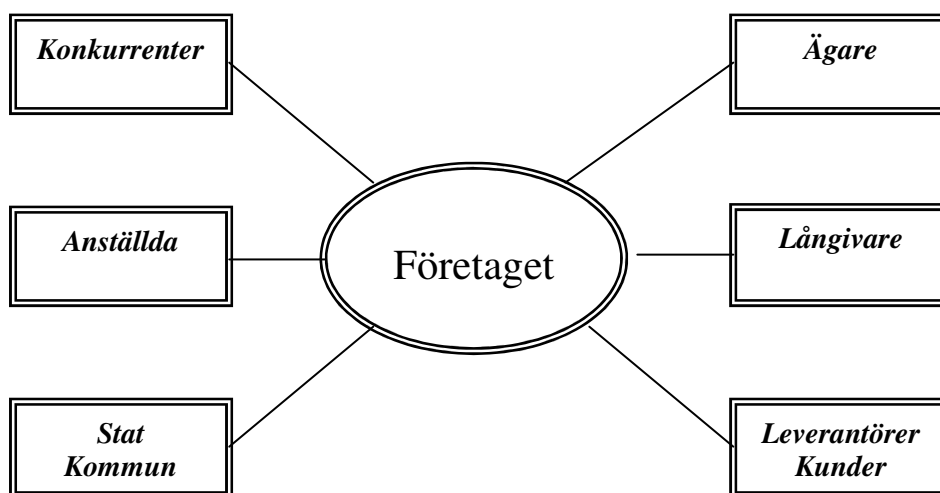
2. TEORETISK REFERENS RAM

I detta kapitel presenteras ett avsnitt om årsredovisningar och dess intressenter. Vidare definieras frivilliga upplysningar och motiv kring dessa och avslutningsvis beskrivs ekonomistyrning.

2.1 Årsredovisningar

Traditionellt sett ses årsredovisningen som ett formellt och publikt dokument som ska uppfylla de krav som ställs via lagar och standarder. Årsredovisningen är ett sätt för företagen att kommunicera med sina intressenter i syftet att förmedla information om företagets ekonomi och verksamhet.¹² Man kan diskutera på vilket sätt redovisningen bör vara utformad för att på bästa sätt tillfredställa användarnas informationsbehov. Det finns dock inget enkelt svar då olika intressenter har olika informationsbehov, och behoven varierar även mellan individer inom en och samma intressentgrupp.¹³ Viktigt för företagen är att användarna kan ta till sig all information. Årsredovisningarna som allt mer börjar likna ett PR-dokument används som marknadsföringsverktyg för att skapa en bild av organisationen.¹⁴

2.1.1 Årsredovisningens intressenter

Figur 1. Årsredovisningens intressenter

Ägarna använder årsredovisningen huvudsakligen i två syften. Dels för att bedöma företagsledningens skötsel av företaget för att kunna fatta beslut om styrelsen ska få vara kvar eller

¹² Stanton, Stanton (2002)

¹³ Smith (2006)

¹⁴ Stanton, Stanton (2002)

bytas ut. Årsredovisningen används även för att fatta beslut om att köpa, behålla eller sälja aktier i företaget. Långivarna är intresserade av redovisningen på grund av kreditrisken, alltså risken att företaget inte infriar sina betalningsförpliktelser. På kort sikt är risken beroende av företagets nuvarande likviditet medan den på längre sikt är beroende av företagets lönsamhetsutveckling. Leverantörer som ger krediter har precis som långivarna ett intresse av att bedöma företagets framtida betalningsmöjligheter. Även kunder som har betalat i förskott har intresse av att bedöma om företaget kan infria sina förpliktelser. Leverantörer och kunder kan alltså ha ett mer långsiktigt intresse av företagets ekonomi, då de har investerat i en relation med företaget. Konkurrenterna kan använda årsredovisningen för att utläsa lönsamheten för olika segment och nyttja denna information bland annat som underlag för beslut om prissättning. Konkurrenterna är också intresserade av informationen i ett mer allmänt syfte som jämförelsenorm för den egna verksamheten, så kallad benchmarking. De anställdas intresse är i första hand kopplat till anställningstryggheten, då de är intresserade av företaget som arbetsplats och inkomstkälla. Staten som ska driva in skatt, har självklart ett starkt intresse av företagets redovisning. Dock inte som för de övriga intressenterna för att bedöma företagets framtidsutsikter, utan för att bedöma att det skattepliktiga resultatet har räknats fram i enlighet med god redovisningssed.¹⁵

2.2 Frivilliga upplysningar

I Årsredovisningslagen regleras årsredovisningens olika delar och enligt 2 kap. 1 § ska årsredovisningen bestå av en balansräkning, en resultaträkning, noter, en förvaltningsberättelse och större företags årsredovisningar skall även innehålla en finansieringsanalys. Vidare enligt 2 kap. 2 § ska en årsredovisning ”upprättas på ett överskådligt sätt och i enlighet med god redovisningssed”.¹⁶

Information som lämnas utöver de lagar och regler som finns är således frivillig redovisning.

2.2.1 Motiv till frivilliga upplysningar

2.2.1.1 Kapitalmarknadsperspektiv

Det finns enligt Healy och Palepu (2001) sex motiv kopplade till kapitalmarknadsperspektivet angående redovisning av frivilliga upplysningar. Det första motivet är att det finns incitament att lämna frivillig information för att minska informationsasymmetrin och därmed minska företagets kostnader för extern finansiering. Det finns flera studier som visar att när ett företag är i behov av kapital ökar de frivilliga upplysningarna.¹⁷

Motiv nummer två är att styrelse och investerare håller ledningen ansvarig för nuvarande aktiekurs och utveckling på börsen. Frivillig informationsteori menar att företagsledningen riskerar att förlora sina jobb på grund av dålig utveckling på börsen och dålig resultatutveckling.

¹⁵ Smith (2006)

¹⁶ FAR (2008)

¹⁷ Healy, Palepu (2001)

2. TEORETISK REFERENSRAM

Därför använder företagsledningen den frivilliga informationen till att minska risken att företaget blir undervärderat eller förklara varför företaget är olönsamt en viss period.¹⁸

En ytterligare anledning är att när företag använder sig av bonus eller optionsprogram som är direkt kopplat till aktiekurs, finns motiv för ledningen av flera anledningar. Dels har ledning som är intresserad av att handla med sina aktier anledning att öka den frivilliga informationen för att minska risken för insiderhandel och öka likviditeten för företagets aktier. Vidare har ledning som agerar i aktieägarnas intresse skäl att öka den frivilliga informationen då det minskar kostnaden vid rekrytering av personal. Om företaget är rätt värderat på börsen tenderar aktiekompensation att vara ett bra alternativ till pengar.¹⁹

Det fjärde motivet är risken att bli stämd av aktieägare. Denna risk kan påverka den frivilliga informationen på två olika sätt. Om det finns risk att aktieägare vidtar rättsliga åtgärder på grund av otillräckliga upplysningar eller upplysningar vid fel tillfällen, tenderar företagsledningens frivilliga upplysningar att öka. Om däremot företagsledningen är rädd att marknaden inte kan hantera felbedömda framtidsutsikter, finns motiv för att minska den frivilliga informationen.²⁰

Ett annat skäl är att duktiga företagsledare har incitament för frivilliga upplysningar om framtidsutsikter för att visa vilken roll de spelar som företagsledare. Ett företags marknadsvärde är en funktion av investerarens uppfattning av företagsledningens förmåga att anpassa sig och svara mot framtida förändringar i den ekonomiska omgivningen.²¹

Sista motivet som anges är att företagens val att lämna information till investerare påverkas av rädslan att det kan skada deras konkurrenskraft på marknaden. Det kan finnas skäl för företagen att inte avslöja viss information även om kostnaden för nytt kapital då ökar. Men det verkar som det finns en viss skillnad mellan om företaget har existerande konkurrenter på marknaden, om det finns hot om nya konkurrenter eller beroende på om företaget konkurrerar med pris eller kvalitet.²²

2.2.1.2 Legitimeringsperspektiv

Enligt detta perspektiv vill organisationer försäkra sig om att de uppfattas som legitima, vilket innebär att deras verksamhet ska följa samhällets nuvarande normer. Dessa normer är dock inte bestående utan förändras över tid vilket gör det viktigt för företaget att kunna anpassa sig.²³ Teorin menar att det finns ett så kallat "socialt kontrakt" mellan företagen och dess intressenter. Skulle företagen bryta mot detta kontrakt riskerar dess överlevnad att vara hotad.²⁴ Därför kommer företagen att vidta åtgärder för att uppfattas som legitima.²⁵ Frivillig informa-

¹⁸ Healy, Palepu (2001)

¹⁹ Ibid

²⁰ Ibid

²¹ Ibid

²² Ibid

²³ Deegan, Unerman, (2006)

²⁴ Deegan, (2002)

²⁵ Deegan, Unerman, (2006)

2. TEORETISK REFERENSRAM

tionen i årsredovisningar kan vara ett sätt att stärka företagets legitimitet, då betydelsen av just årsredovisningen betonas inom legitimitetsteorin.²⁶

2.2.1.3 Intressentperspektiv

Inom detta perspektiv finns två synsätt. Det första innebär att alla intressenter har rätt att bli behandlade rättvist och likvärdigt av organisationerna. Det ska inte spela någon roll vilken eventuell ekonomisk makt intressenten har över organisationen, utan organisationens ansvar avgörs av dess påverkan på intressenten. Alla intressentgrupper ska ha samma rättighet till nödvändig information. Det andra synsättet beskriver hur företagsledningen anpassar informationen efter intressenter med makt och inflytande. Med andra ord behandlas inte intressenterna lika, utan de som anses mer betydelsefulla för organisationens framtid får sitt informationsbehov tillgodosett.²⁷

2.2.1.4 Signaleringsperspektiv

Från början användes signaleringsteorin för att förklara informationsasymmetrin på arbetsmarknaden och kom senare att användas som en förklaring till varför organisationer väljer att lämna frivilliga upplysningar. Teorin menar att organisationer som anser sig vara bättre än de övriga aktörerna på marknaden vill signalera detta för att attrahera nytt kapital samt skapa ett gott rykte. De lämnar då frivillig information utöver det som lagar och regler kräver. Även att inte lämna ifrån sig viss information blir då en signal i sig.²⁸

2.2.1.5 Imitationsperspektiv

För att förklara varför det uppstår likheter mellan organisationer används bland annat isomorfismen som har sin utgångspunkt i den institutionella teorin. Man talar om påtvingande, härmande och normativ isomorfism som alla belyser hur företag som befinner sig i samma miljö agerar på liknande sätt. Härmande isomorfism kopplas till utlämnandet av frivillig information i årsredovisningar, och innebär att organisationer tittar på vad andra som anses framgångsrika och legitima lämnar för information och härmar dessa. Detta kan uppstå då osäkerhet råder om vilken information som ska lämnas.²⁹

2.3 Ekonomistyrning

Den traditionella definitionen av ekonomistyrning är ”Ekonomistyrning avser all den planering och uppföljning som bedrivs i ett företag där måttenheten är pengar”. Budgetering, produktkalkylering och internredovisning är typiskt för hur man traditionellt associerar med begreppet ekonomistyrning.³⁰

²⁶ Deegan, (2002)

²⁷ Deegan, Unerman, (2006)

²⁸ Bohmbach-Saager, Campbell, Shrives, (2001)

²⁹ DiMaggio, Powell (1983)

³⁰ Ax, Johansson, Kullvén, (2005)

2. TEORETISK REFERENS RAM

Under senare år, framför allt under det senare decenniet, har en modernare definition av begreppet tagit form. I Nationalencyklopedin beskrivs det som ”Ekonomistyrning avser avsiktlig påverkan på en verksamhet och dess befattningshavare mot vissa ekonomiska mål”. Den moderna innebörden av begreppet innebär att ekonomistyrning inte bara avser formaliserad planering. Mjukare icke-finansiella komponenter såsom företagskultur, organisationsstruktur och kompetensuppbyggnad innefattas också i ekonomistyrningen.³¹

Lika viktigt som att formulera mål och följa hur väl dessa uppfylls, är formerna för hur det sker. Om parterna i verksamheten saknar acceptans för målen och måtten har de en begränsad nytta. Ekonomistyrningen är mer än en samling tekniker eller metoder och effekterna av styrningen är viktigare än formerna. Styrningen kan helt anpassas efter ett företagsbehov då det inte finns några lagar eller regler som reglerar utformningen av den. För att kunna styra företag i riktning mot ekonomiska mål behövs hjälpmedel, så kallade styrmedel.³²

Styrmedlen kan delas in i tre olika grupper beroende på deras karaktär. Formella styrmedel är hjälpmedel av i huvudsak metodkaraktär och är ekonomistyrningens tekniker. Det kan vara produktkalkylering, budgetering och prestationsmätning. Den andra gruppen är organisationsstruktur och rör bland annat aspekter på verksamhetens utformning och arbetets utförande. Här innefattas ansvarsfördelning, belöningsystem och beslutsprocesser. Mindre formella styrmedel är den tredje gruppen och inbegriper företagskultur, medarbetarskap och kompetensuppbyggnad.³³

De olika styrmedlen spelar olika stor roll i olika företag och över tiden: ibland ligger tyngdpunkten på det formella styrsystemet, ibland på den mindre formaliserade styrningen. Styråtgärderna är vidare beroende av varandra. Särskilt viktigt är sambandet mellan organisation och formellt styrsystem. När organisationerna ändras, förändras ansvarsförhållandena. Dessa speglas i det formella styrsystemet, som därmed måste anpassas.³⁴

³¹ Ax et al. (2005)

³² Ibid

³³ Ibid

³⁴ Olve, Samuelson (2008)

3. METOD

I detta kapitel redogörs för hur undersökningen gått till väga. Vilka val som har gjorts och motivering till varför. Vidare beskrivs hur resultatet tagits fram samt begränsningar med val av metod.

3.1 Undersökningsansats

Avsikten med undersökningar kan grovt delas in i två huvudtyper nämligen beskrivande samt förklarande.³⁵ Den beskrivande inriktningen kartlägger fakta och sakförhållanden inom ett område medan den förklarande undersöker orsakssamband och ser på hur olika faktorer är kopplade till varandra.³⁶ Av uppsatsens problemdiskussion och problemformulering framgår att studiens undersökning är av beskrivande karaktär. Studien ämnar kartlägga och beskriva vad företag upplyser kring deras ekonomistyrning samt omfattningen av dessa upplysningar.

Man skiljer vidare mellan en explorativ undersökningsansats och en testande, där den första avser att fördjupa det man inte vet mycket om och den senare avser att utforska frekvensen eller omfånget av ett fenomen.³⁷ Studien som görs i denna uppsats är explorativ då få undersökningar tittat på förekomsten av ekonomistyrningsupplysningar i svenska företags årsredovisningar. Studien är emellertid även testande då syftet är att undersöka frekvens och omfång av de kartlagda upplysningarna.

3.2 Kvalitativ och kvantitativ metod

I samband med explorativa problemställningar krävs en metod som får fram många nyanser, går på djupet, är känslig för oväntade förhållanden och därmed öppen för kontextuella aspekter. Något som vanligen kräver att man koncentrerar sig på ett fåtal enheter och insamling av kvalitativa data. En testande problemställning med sitt syfte att finna omfånget och frekvensen av ett fenomen innebär en önskan om att gå på bredden och undersöka många enheter. Det är då önskvärt med ett extensivt upplägg som undersöker relativt få nyanser men sträcker sig över många enheter. För sådana problemställningar väljs ofta en kvalitativ ansats.³⁸

I denna studie har både kvalitativ och kvantitativ metod använts. Inledningsvis i studien användes en kvalitativ metod då tre årsredovisningar lästes och undersöktes ur ett brett perspektiv. Detta för att gå på djupet och verkligen se vad som skrevs om ekonomistyrning. I nästa moment fick studien en mer kvantitativ karaktär då sökmallen, som beskrivs mer ingående under rubrik 3.5.2, utarbetades till att endast undersöka specifika parametrar för att kunna se

³⁵ Jacobsen (2002)

³⁶ Lekvall, Wahlbin (2001)

³⁷ Jacobsen (2002)

³⁸ Ibid

3. METOD

omfånget och i vilken utsträckning ekonomistyrning finns beskrivet. Den sista kvantitativa delen i studien blev en statistisk körning, ett Kruskal-Wallis Test i statistikprogrammet SPSS, för att se om det fanns några signifikanta skillnader mellan branscher.

3.3 Urval

Anledningarna till att studien tittar på företag från just OMX Nordiska Börsen Stockholms Large Cap är flera. Att det är just Stockholms Large Cap beror på de studier som presenteras inledningsvis och visar att speciellt svenska och andra skandinaviska företag på frivillig basis har utvecklat en mängd tilläggsupplysningar i den icke-reviderade delen av årsredovisningen. Vidare grundar det sig i teorier som beskriver att företagen ökar sina frivilliga upplysningar i samband med behovet av att anskaffa kapital på marknaderna. Följaktligen borde då börsnoterade företag vara mer benägna att ha med frivilliga upplysningar än onoterade bolag. De företag som dessutom skaffar kapital på internationella marknader kommer i ännu större grad ha med frivilliga upplysningar i årsredovisningen. Ett ytterligare skäl att välja ut de största svenska börsbolagen är att de har större möjlighet att bära kostnaderna för en ökad mängd frivilliga upplysningar.³⁹

En lista på företag hämtades från OMX Nordiska Börsens hemsida och vid datum för utskrift innehöll denna lista 59 företag.⁴⁰ Från denna lista har sedan bolag som primärt är noterade någon annanstans än på Stockholmsbörsen exkluderats. Det gav ett bortfall på 14 stycken och kvar fanns 45 företag. Ur denna grupp valdes det först ut företag från olika branscher som sedan slumpmässigt fylldes på till totalt 29 företag. Det sista bortfallet på 16 stycken beror på den tidsbegränsning som fanns. Urvalet av företag kan upplevas som skevt då vissa branscher har få företag. Det beror emellertid inte på urvalsprocessen utan grundar sig i en skevhet i den ursprungliga populationen.

Bransch:	Dagligvaror	Finans	Industri	Sällanköp	Hälsovård	Material	Telekom
Företag:	Axfood	Handelsbanken	SKF	H&M	Elekta	Holmen	Tele2
	Swedish Match	Castellum	Sandvik	Husqvarna		Boliden	TeliaSonera
		Fabege	Lindab	MTG		SSAB	
		JM	Alfa Laval			SCA	
		SEB	Scania				
		Lundberg	NCC				
		Hufvudstaden	Hexagon				
		Industrivärden	Trelleborg				
		Ratos					

Tabell 1. Urval

³⁹ Cooke, (1989)

⁴⁰ <http://omxnordicexchange.com>

3.4 Datainsamling

3.4.1 Teoretisk datainsamling

Innan sökningen av artiklar påbörjades identifierades lämpliga sökord. Som sökord valdes bland annat; frivillig upplysning, årsredovisning och intellektuellt kapital. Motsvarande sökord på engelska blev; voluntary disclosure, annual report och intellectual capital. Eftersom de flesta databaserna som användes var på engelska var de främst den engelska översättningen som användes. Databaserna som genomfördes var Business Source Premier, Emerald Search och JSTOR på ekonomiska biblioteket vid Handelshögskolan i Göteborg. Böcker och uppsatser har också använts och hittats med bland annat ovan nämnda sökord i katalogerna Gunda och Libris.

3.4.2 Empirisk datainsamling

Den empiriska datan består av information från företagets årsredovisningar och det är endast årsredovisningar från 2007 som granskats. De studerade årsredovisningarna har hämtats på företagets hemsidor och laddats ner i pdf-format. Tidigare studier av upplysningar presenterar flera argument för att använda just årsredovisningar när man studerar upplysningar. Dels är det ett stort medium för att förmedla information till intressenter och årsredovisningarna har också den fördelen att de framställs regelbundet. Vidare har även företagen stor påverkan på vad som ska skrivas om dem samt att årsredovisningarna är brett distribuerade och lästa.⁴¹

3.5 Tillvägagångssätt

Arbetet började med att försöka få en överblick över vad som skrivs i årsredovisningar om ekonomistyrning. Därför lästes SKF, Handelsbanken och Axfoods årsredovisning igenom av båda författarna. Därefter skedde en noggrann genomgång av vad båda hittat för att upptäcka gemensamma kategorier men också för att se vart det eventuellt skiljde sig. En hel del upplysningar om ekonomistyrning identifierades men för att få struktur på datan och som hjälpmedel till fortsatta sökningar, utarbetades en sökmall. Nyckelord relaterade till ekonomistyrning som hittats i årsredovisningarna samt Ax et als klassificering av ekonomistyrning formades till en sökmall. I denna kategoriserades sökorden in under formella och mindre formella styrmedel samt organisationsstruktur. Det kan finnas risk att man missar att få en träff om bara det specifika ordet används, och därför har sökorden utarbetats för att få så många träffar som möjligt utan att bli alltför allmänna. Som exempel kan nämnas att för att hitta upplysningar om "investeringskalkylering" har både "investering" och "kalkylering" använts. Sökmallen återfinns som bilaga 1.

Sedan har det empiriska resultatet tagits fram med hjälp av en innehållsanalys. Innehållsanalys är "*en metod för att kodifiera en text som är en del av en skrift till olika grupper eller kategorier utefter utvalda kriterier*".⁴² I samband med innehållsanalys identifieras tre typer av reliabilitet, nämligen stabilitet, reproducerbarhet och noggrannhet. Stabilitet hänför sig till möjligheten att en person kodar data på precis samma sätt över tiden. För att göra en bedöm-

⁴¹ Ax, Marton (2008)

⁴² Milne, Adler (1999)

3. METOD

ning av stabiliteten i studien kan man efter att ha kodat en text göra om det igen efter någon vecka. Om kodningen andra gången ger exakt samma resultat skulle stabiliteten vara hög.⁴³ Med reproducerbarhet mäts istället i vilken utsträckning kodningen sker på ett överensstämmande sätt sinsemellan flera personer. Noggrannhet som är den tredje typen av reliabilitet innebär att man bedömer kodningsresultatet mot en förutbestämd standard satt av en ”expertpanel” eller mot resultat av tidigare liknande studier.⁴⁴

När totalt sju stycken årsredovisningar söktes igenom diskuterades alla noterade träffar med handledarna. Då bestämdes att endast om det står något explicit om ekonomistyrning, ska det tas med i studien. Exempel på en mening där det uttrycks explicit är när Handelsbanken skriver: *”Koncernens styrka och viktigaste styrmedel är en väl förankrad företagskultur samt ett effektivt kontrollsystem”*.⁴⁵ Om Handelsbanken däremot endast skrivit att de har en väl förankrad företagskultur, utan att säga att denna används som ett styrmedel hade det inte varit något explicit och således inte tagits med. Diskussionen med handledarna kan ses som en avstämning mot en expertpanel och tyder därför på noggrannhet i studien.

Med hjälp av kriteriet att ekonomistyrningen skulle uttryckas explicit kunde en del tidigare träffar sällas bort och med denna avsmalning fortsatte sökandet i de resterande årsredovisningarna. Efter att alla årsredovisningarna granskats klart valde författarna att återigen söka igenom en del av årsredovisningarna med några utvalda sökord, för att garantera att inget förbisetts. Denna sökning gav inga nya träffar vilket talar för hög stabilitet.

Vidare kodades alla träffar från våra undersökta årsredovisningar in i en så kallad resultatmall för att samla, spara och strukturera all information. För att under hela arbetes gång öka reproducerbarheten och samtidigt minska kodningsfelen har det mellan författarna alltid förts en diskussion kring träffarna innan de förts in i resultatmallen. I mallen har träffarna klassificerats utefter punkterna nedan:

- Vilket avsnitt i årsredovisningen de står. VD ord, Verksamhetsbeskrivningen, Förvaltningsberättelsen, Bolagsstyrningen eller i de Finansiella rapporterna.
- Vilket styrmedel det är.
- Vilken grupp av styrmedel det tillhör. Formell, mindre formell eller organisationsstruktur.
- Hur många meningar de består av.
- Huruvida de är uttryckta i kvalitativa eller kvantitativa termer.
- Huruvida de är uttryckta i monetära eller icke monetära termer.
- Om de hänför sig till något som företaget har gjort, något som företaget gör i dagsläget eller om det hänför sig till något som företaget ska göra.
- Vilken bransch företaget verkar i.

⁴³ Krippendorff (1980)

⁴⁴ Ibid

⁴⁵ Årsredovisning 2007 Handelsbanken

3. METOD

Företag	Avsnitt	Styrmedel	Form av styrmedel	Antal meningar	Kvalitativ	Monetär	Nu/då/sen	Bransch
Handelsbanken	Verksam.besk.	Produktkalkylering						
Handelsbanken	Verksam.besk.	Investeringskalkylering						
Handelsbanken	Verksam.besk.	Resultatplanering						
Handelsbanken	Verksam.besk.	Budgetering						
Handelsbanken	Verksam.besk.	Intern redovisning						
Handelsbanken	Verksam.besk.	Interprissättning						
Handelsbanken	Verksam.besk.	Prestationsmätning						
Handelsbanken	Verksam.besk.	Målkostnads-kalkylering						
Handelsbanken	Verksam.besk.	Benchmarking						
Handelsbanken	Verksam.besk.	Processtyrning						
Handelsbanken	Verksam.besk.	IT-system						
Handelsbanken	Verksam.besk.	Organisationsutformning						
Handelsbanken	Verksam.besk.	Ansvarsfördelning						
Handelsbanken	Verksam.besk.	Controllerfunktion						
Handelsbanken	Verksam.besk.	Belöningsystem						
Handelsbanken	Verksam.besk.	Beslutsprocesser						
Handelsbanken	Verksam.besk.	Företagskultur	Mindre formell	1	Ja	Nej	1 nu	Finans
Handelsbanken	Verksam.besk.	Lärande						
Handelsbanken	Verksam.besk.	Medarbetarskap						
Handelsbanken	Verksam.besk.	Kompetensutveckling						

Tabell 2. Utdrag ur resultatmall för upplysning om företagskultur från Handelsbanken

Det finns flera skäl till denna klassificering. Anledningen till att räkna antal meningar istället för exempelvis ord är att meningar anses mer tillförlitliga än ord, som för sig själva saknar mening.⁴⁶ I det fall då en mening ansågs tillhöra olika styrmedel delades den upp mellan dessa. Upplysningens omfattning, i form av antal meningar, mäts på grund av antagandet om konkurrerande yta. Som nämndes inledningsvis är produktionen av årsredovisningen en ekonomisk aktivitet. Nyttan med upplysningarna är värdet av de förbättrade beslut som fattas tack vare att informationen finns tillgänglig, och kostnaden är vad det kostar att producera och använda informationen.⁴⁷ Eftersom det är en kostnad för företagen att producera redovisning blir det extra viktigt vad de väljer att ta med, för nyttan måste överstiga kostnaden. Till detta kan även klassificeringen i kvalitativ/kvantitativ samt monetär/icke monetär kopplas. Upplysningar som innehåller siffror och monetära termer tar längre tid att räkna fram och kostar således mer att producera. Informationen som företagen väljer att ta med signalerar vad företagen tycker är viktigt att rapportera.⁴⁸ För att en mening ska räknas som kvantitativ i denna studie ska den innehålla siffror och för att vara monetär ska siffrorna vara ett mått på pengar. När man tittar på vilket avsnitt i årsredovisningen upplysningen finns beror det på att det kan tänkas vara så att olika delar i årsredovisningen väger olika tungt. VD-ordet är ett avsnitt av stor vikt och informationen som finns här kan anses vara extra betydelsefull.

Nästa steg var att gå från resultatmallen och på ett lämpligt samt begripligt sätt presentera all information. Efter diskussioner beslutades att inledningsvis presentera en tabell med aggregerat resultat för att ge läsaren en samlad överblick. Som en naturlig följd av tabell 3 gjordes ett Kruskal-Wallis Test för att testa om det fanns signifikanta skillnader i mängden upplysningar mellan branscher. Vidare gjordes tabeller som beskriver bland annat vad för egenskaper meningarna innehar, i vilka avsnitt de fanns samt andel företag som skriver om varje styrmedel.

Efter att ha gjort dessa tabeller ansågs resultatet av forskningsfrågan ”Hur mycket skrivs om ekonomistyrning i årsredovisningar”? vara åskådliggjort. För att visa resultatet av den andra forskningsfrågan ”Vad skrivs om ekonomistyrning i årsredovisningar” presenteras kvalitativ information i form av konkreta exempel från materialet. Detta för att det ansågs intressant att få se vad som verkligen skrivs.

⁴⁶ Milne, Adler (1999)

⁴⁷ Smith (2006)

⁴⁸ Ax, Marton (2008)

När materialet genomsökts har det även påträffats ett antal bilder som var relevanta att ta med. Dessa kopierades in i slutet av den empiriska analysen i naturlig storlek för att få med dimensionen av hur mycket plats de upptog i årsredovisningen.

Samtidigt som resultatet presenterats har det sammankopplats med författarnas analyser kring vad som framgår i tabellerna.

3.6 Begränsningar med val av metod

Något som kan uppfattas som en begränsning och därmed minskad validitet i studien, är att urvalet inte helt representerar beståndet av företag i Sverige. Studien undersöker 29 stycken av de största börsnoterade företagen, följaktligen har inga mindre bolag tagits med. Flera argument har framförts kring varför det ansågs bättre att titta på de största företagen, dock kan man inte helt borste från att de mindre bolagen eventuellt skulle kunna upplysa om sin ekonomistyrning i annan utsträckning än de stora företagen.

Risken vid användandet av en sökmall är att upplysningar kan ha kunnat förbises på grund av att sökmallen inte innehåller de explicita orden. Det kan vara så att företagen beskrivit sin ekonomistyrning med andra ord än de som formulerats i sökmallen. Ett konkret exempel är benchmarking, där flera företag beskriver benchmarkingaktiviteter utan att nämna ordet benchmarking, istället har de använt sig av ordet jämföra. Därför innehåller sökmallen bägge dessa ord, men om företagen använt sig av en annan formulering kan det vara så att det missats.

Ytterligare en begränsning, denna i samband med innehållsanalysen, är den subjektivitet som uppkommer i samband med kodningsprocessen. Även om noggranna diskussioner har förts under hela genomsöknings- och kodningsprocessen mellan författarna kan subjektiva val och beslut ha tagits.

4. EMPIRISK ANALYS

I detta kapitel presenteras studiens resultat och analys av detta. Första avsnittet visar i form av tabeller och grafer ett kvantitativt resultat, i andra avsnittet visas ett kvalitativt resultat då upplysningar som lämnats i de granskade årsredovisningarna exemplifieras. Avslutningsvis i tredje stycket finns bilder som företagen har med relaterade till ekonomistyrning.

4.1 Kvantitativt resultat

4.1.1 Totalt antal meningar per företag och styrmedel

Tabell 3 presenterar hur mycket de olika företagen skrivit, i form av antal meningar samt antal meningar per styrmedel. I den första kolumnen står den totala mängden meningar för varje företag. Vidare har tabellen samma indelning som den tidigare beskrivna sökmallen, således i de olika styrmedlen, och visar hur många meningar varje företag skriver om samtliga styrmedel.

4. EMPIRISK ANALYS

Bransch	Företag	Antal meningar	Formella										Organisationsstruktur										Mindre formella					
			Antal meningar	Produkt-kalkylering	Investerings-kalkylering	Resultat-planering	Budget-erng	Intern redovisning	Internprissättning	Prestations-mätning	Målkostnads-kalkylering	Bench-marking	Processtyrning	IT-system	IT-system	Ansvars-fördelning	Controller-funktion	Belönings-system	Besluts-processer	Företags-kultur	Medarbetar-skap	Kompetens-uppbyggnad						
Dagligvaror	Axfood	8		3					2					1	1		1											
Dagligvaror	Swedish Match	8												1														1
Finans	Castellum	6													1													
Finans	Fabege	14												1														
Finans	Handelsbanken	15								1																		
Finans	Hufvudstaden	24								1																		
Finans	Industrivärden	2								2																		
Finans	JM	17								12																		
Finans	Lundberg	1																										
Finans	Ratos	6								6																		
Finans	SEB	31													1													
Hälsövärd	Elekta	16																										
Industri	Alfa Laval	9																										
Industri	Hexagon	6																										
Industri	Lindab	12																										
Industri	NCC	21																										3
Industri	Sandvik	11																										
Industri	Scania	23																										
Industri	SKF	52																										6
Industri	Trelleborg	9																										
Material	Boliden	17						0,5																				
Material	Holmen	7								7																		
Material	SCA	17																										
Material	SSAB	11																										
Sällanköp	H&M	1																										
Sällanköp	Husqvarna	0																										
Sällanköp	MTG	0																										
Telekom	Tele2	1																										
Telekom	TeliaSonera	6																										
Summa:		29	351	0	41,5	0	2	1	3	54	0	9	116,5	14	0	20	74	0	3	1								12

Tabell 3. Totalt antal meningar per företag och styrmedel

4. EMPIRISK ANALYS

I tabell 3 syns att det företagen upplyser om mest är processtyrning som totalt stod för en tredjedel av de samlade meningarna. Detta överensstämmer med den senaste utvecklingen inom både ekonomistyrning och företagsverksamheten. Företagen som tidigare varit produktinriktade har gått över till att bli alltmer kundfokuserade och genom hela värdekedjans processer ska företaget skapa värde för kunden. Ekonomistyrningen har också fått förändras för att anpassas till detta kundfokus. I processtyrning är det företagens kunder som står i centrum. Det bygger på att man hela tiden strävar efter ett förbättringsarbete och genom att studera processer och aktiviteter, kunna förbättra verksamheten. Det kan till exempel vara lägre kostnader, högre kvalitet, förkortade tider och reducerade lagernivåer.⁴⁹ Det framgår tydligt av studien att företagen vill lyfta fram att det arbetas med förbättringsarbete och processer. I en stor del av upplysningarna om processtyrning beskriver företagen hur de arbetar med ständiga förbättringar, som i ekonomistyrningssammanhang kallas Kaizen.

Den näst största kategorin är belöningsystem som stod för en femtedel av de totala upplysningarna. Dessa upplysningar berör företagets medarbetare och kan anses ligga i linje med de diskussioner som förts om att årsredovisningen allt mer används som ett PR-verktyg bland annat för framtida anställda.⁵⁰

Prestationsmätning är den tredje största gruppen och här handlar en stor del om medarbetarundersökningar vilket alltså hänför sig till företagets medarbetare men hamnar under prestationsmätning. Att det hamnar under prestationsmätning beror på att mätningarna som genomförs kopplas till åtgärder som ska föra företaget närmare sina mål.

4.1.1.1 Branschanalys

Av tabell 3 att döma verkar det finnas skillnader mellan de olika branscherna angående mängden upplysningar de lämnar. För att få ett tydligare bevis på om skillnaderna man ser är signifikanta och inte bara slumpmässiga har ett Kruskal-Wallis test genomförts. Till en början grupperades företagen i de branscher som framgår av tabell 1. Resultatet av testet blev följande:

Bransch	N	Mean Rank
Dagligvaror	2	12,50
Finans	9	16,00
Hälsovård	1	21,00
Industri	8	19,00
Material	4	18,38
Sällanköp	3	2,33
Telekom	2	6,25
Totalt:	29	

Asymp. Sig. 0,062

Tabell 4. Resultat av Kruskal-Wallis Test

⁴⁹ Ax et al., (2005)

⁵⁰ Stanton, Stanton (2002)

4. EMPIRISK ANALYS

Kruskal-Wallis testet visade en signifikans på 6,2 %. Om man ska kunna utesluta att skillnaderna är slumpmässiga krävs en signifikans på mindre än 5 procent. Följaktligen kan man inte av detta resultat utesluta att skillnaden endast är av slumpmässig karaktär.

Då vissa av branscherna i tabell 4 består av endast tre eller färre företag gjordes en grövre indelning i tre branscher där företag som ansågs likna varandra fick bilda en ny bransch.

Ny Bransch	Består av följande gamla branscher
Detaljhandel	Dagligvaror, sällanköp och telekom
Finans	Finans
Tillverkning	Hälsovård, industri och material

Tabell 5. Ny branschindelning

Efter denna förändring gjordes testet igen. Denna gång visade resultatet följande:

Bransch	N	Mean Rank
Detaljhandel	7	6,36
Finans	9	16,00
Tillverkning	13	18,96
Totalt:	29	

Asymp. Sig. 0,006

Tabell 6. Resultat av Kruskal-Wallis Test efter ny branschindelning

Testet visade en signifikans på hela 0,6% vilket innebär en signifikant skillnad och utesluter alltså att det är slumpmässigt. I denna tabell syns skillnader mellan branscher och det framgår att tillverkningsföretag skriver mer än företag inom sektorn detaljhandel. Det kan dels bero på att industriföretag har mer avancerade processer och tekniker som de kan informera om.

4.1.2 Meningarnas egenskaper

Tabell 7 är mer detaljrik och ger information om hur företagens upplysningar ser ut samt vart i årsredovisningen man finner dem. Till att börja med presenteras hur mycket företagen tillsammans har skrivit om varje styrmedel, både som antal meningar och som andel av totala mängden meningar. Vidare presenteras vad för typ av data meningarna innehåller, huruvida de är kvalitativa och/eller monetära. Nästa aspekt som tas upp är tid, i form av Nu/Då/Sen. Sista aspekten i figuren hänför sig till vilken del av årsredovisningen som upplysningen står. Årsredovisningarna har då delats in i; VD ord, verksamhetsbeskrivning, förvaltningsberättelse, finansiella rapporter och bolagsstyrning.

Som ett förklarande exempel kan upplysningar om investeringskalkylering tas. Då är det 11,82% av den totala mängden meningar studien funnit som handlar om just investeringskalkylering. Av den totala mängden är 11,82% lika med 41,5 meningar, av dem är 80,72% kvalitativa vilket i sin tur betyder att 19,28% är kvantitativa. Vidare är ingen av de 41,5 meningarna monetär. 41 stycken av meningarna handlar om något som företagen gör i dag och 0,5 stycken handlar om något som företagen har gjort. Vidare står 95,18 % av företagens upplysningar om investeringskalkylering i verksamhetsbeskrivningen och de övriga 4,82% finner man i de finansiella rapporterna.

4. EMPIRISK ANALYS

Styrmedel	Data			Tid			Avsnitt					
	Andel meningar	Antal meningar	Kvalitativ	Monetar	Nu	Då	Sen	VD ord	Veik.Besk	Föv. Ber	Fin rapp	Bolagsstyr
Produktkalkylering	0,00%	0										
Investeringskalkylering	11,82%	41,5	80,72%	0,00%	41	0,5			95,18%		4,82%	
Resultatplanering	0,00%	0										
Budgetering	0,57%	2	100,00%	0,00%	2				100,00%			
Intern redovisning	0,28%	1	100,00%	0,00%	1							100,00%
Internprissättning	0,85%	3	100,00%	0,00%	3						100,00%	
Prestationsmätning	15,38%	54	96,30%	0,00%	34	14	6	11,11%	48,15%	31,48%	3,70%	5,56%
Målkostnadskalkylering	0,00%	0										
Benchmarking	2,56%	9	100,00%	0,00%	8	1			88,89%	11,11%		
Processstyrning	32,62%	116,5	94,85%	5,15%	80	26,5	10	12,02%	58,80%	26,61%		2,58%
IT-system	4,56%	14	100,00%	0,00%	9	5		28,57%	14,29%	50,00%		7,14%
Ansvarsfördelning	0,00%	0										
Controllerfunktion	5,70%	20	100,00%	0,00%	20							100,00%
Belöningsystem	21,08%	74	78,38%	20,27%	47	27			29,73%	40,54%	28,38%	1,35%
Beslutsprocesser	0,00%	0										
Företagskultur	0,85%	3	100,00%	0,00%	2		1		100,00%			
Medarbetarskap	0,28%	1	100,00%	0,00%	1				100,00%			
Kompetensuppbyggnad	3,42%	12	100,00%	0,00%	5	6	1	25,00%	25,00%	50,00%		

Tabell 7. Meningarnas egenskaper

Tabell 7 visar att 91% av datan i upplysningarna är av kvalitativ karaktär. Av de övriga 9 % som är kvantitativa är endast 5 % uttryckta i monetära termer. Förekomsten av kvantitativa och monetära data skulle kunna vara en indikation på en högre vikt av ett objekt, eftersom företag kan komma att använda mer resurser på att samla in data och inte bara producera det som text.⁵¹ Att endast 9% av upplysningarna är kvantitativa kan då tolkas som att företagen i dagsläget inte lägger ner så mycket resurser på upplysningar om sin ekonomistyrning. Dock behöver så inte vara fallet, det kan grunda sig i att mål preciserade i kvantitativa eller monetära termer blir lättare för intressenter att följa upp. Uppnås inte dessa mål kan förtroendet för företagets prestationer minska. Ytterliggare en aspekt är att inte all ekonomistyrning går att uttrycka i varken kvantitativa eller monetära termer utan måste förklaras med ord.

Vidare visar tabellen att 72 % hänför sig till nu, alltså något som företagen beskriver att de gör idag. Av resterande meningar klassificeras 23% som då, något som företagen har gjort och 5 % handlar om sen, vad företaget planerar att göra. Att man skriver så lite om vad företaget planerar att göra kan styras av dels att företaget inte vill lämna ut för mycket information ur konkurrenssynpunkt. Det kan även ha att göra med en rädsla att lova för mycket, man vill inte skapa förväntningar som man sedan inte kan uppfylla. Det är därför enklare att redogöra för vad man har gjort och vad man gör idag.

4.1.3 Andel företag per styrmedel

I diagram 1 presenteras hur stor andel av företagen som har skrivit något om de olika styrmedlen. Av alla företag som studien undersökt har 59% företag skrivit något om deras processtyrning, vilket då är 17 stycken företag.

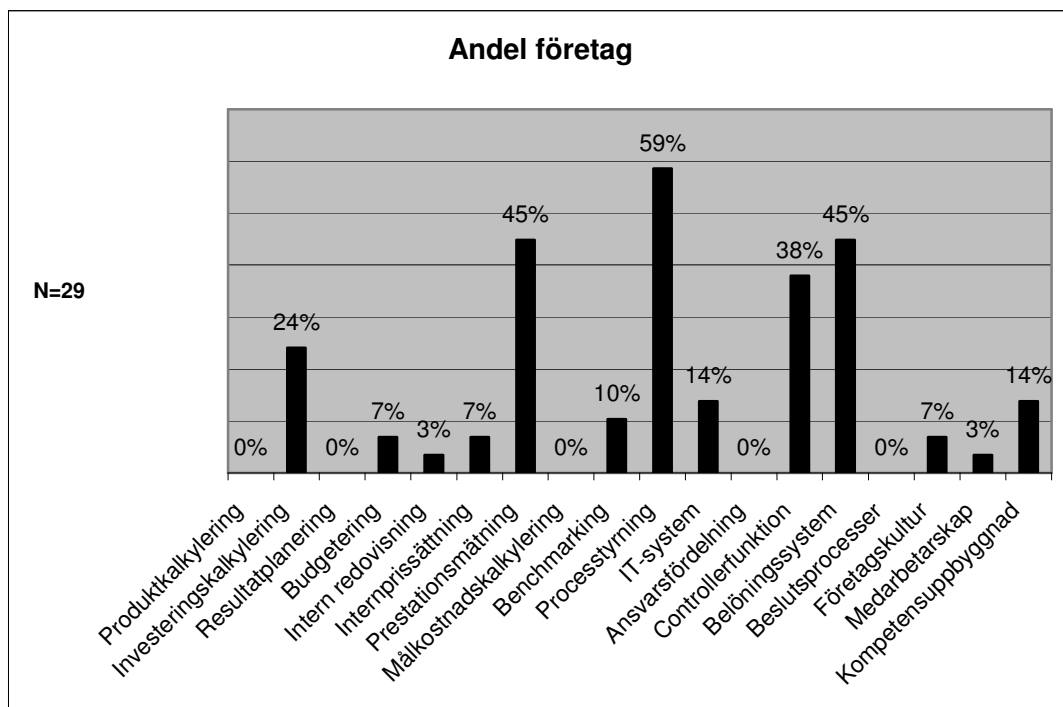

Diagram 1. Andel företag som lämnar upplysning per styrmedel

⁵¹ Ax, Marton (2008)

4. EMPIRISK ANALYS

Om controllerfunktionen finns det 20 meningar och 38 % av företagen har skrivit något om det och om investeringskalkylering finns 41,5 meningar men bara 24 % av företagen har skrivit något om det. Detta är en indikation på att företagen som skrivit om investeringskalkylering skriver relativt många meningar och tvärtom har de som skrivit om controllerfunktionen skrivit få meningar.

4.1.4 Meningarnas medelvärde och standardavvikelse

De vita staplarna i diagram 2 visar den genomsnittliga mängden meningar om de olika styrmedlen. De svarta i sin tur visar standardavvikelsen, alltså hur i genomsnitt varje företags antal meningar skiljer sig från medelvärdet av totala meningarna.

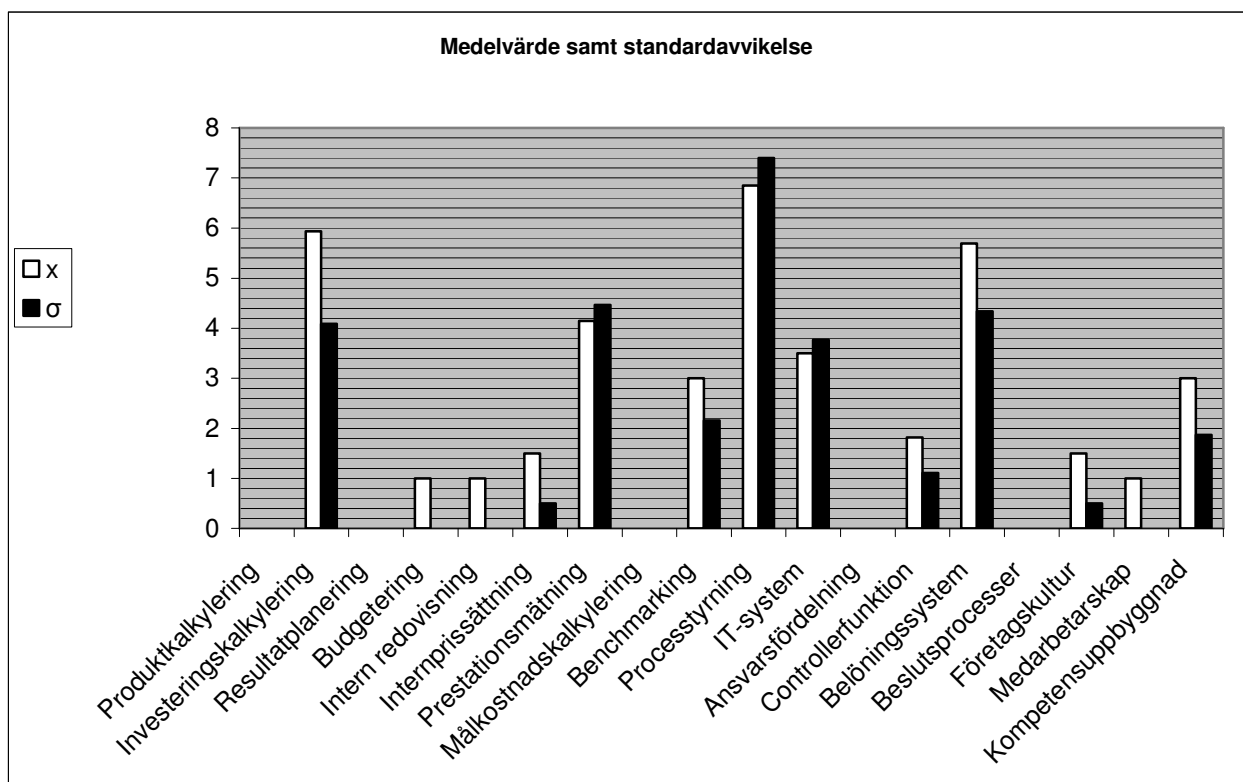

Diagram 2. Meningarnas medelvärde och standardavvikelse

På de flesta är standardavvikelsen ganska hög jämfört med medelvärdet. Detta beror på att det skiljer sig en del mellan företagen i hur mycket de skriver. Ser man på exempelvis processstyrning och IT-systemen avslöjar dessa staplar att standardavvikelsen är större än medelvärdet vilket betyder att det är stor skillnad på hur många meningar varje företag skriver om dessa styrmedel.

4.1.5 Antal meningar per avsnitt i årsredovisningen

I diagram 3 visas totala mängden meningar per avsnitt i årsredovisningen, som syns står de flesta ekonomistyrningsrelaterade upplysningarna i avsnittet verksamhetsbeskrivning.

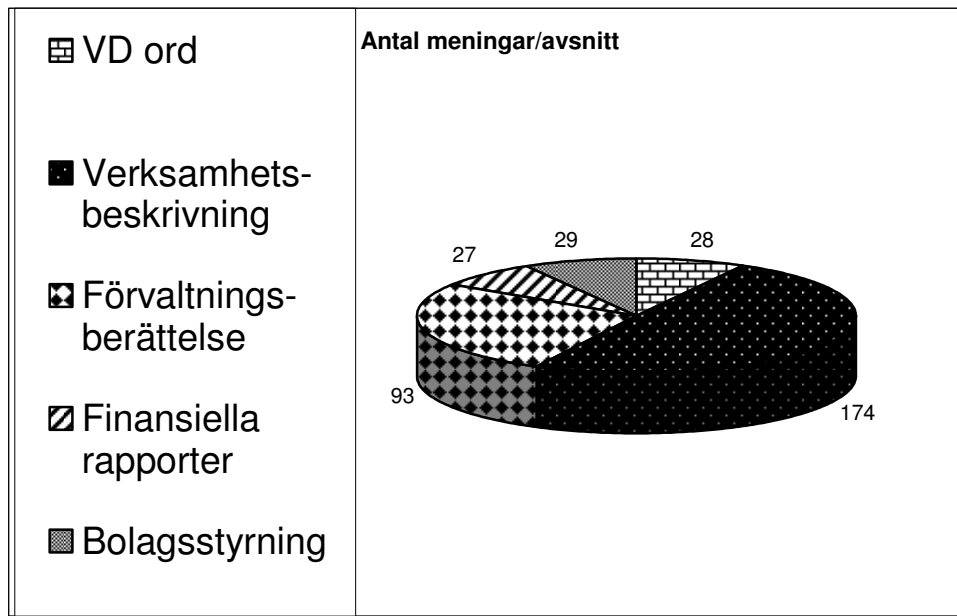

Diagram 3. Antal meningar per avsnitt i årsredovisningen

Att se var någonstans i årsredovisningen upplysningarna står kan ha stor betydelse då olika delar i årsredovisningen anses väga olika tungt. Exempelvis är VD-ordet ett avsnitt av stor vikt, finns en upplysning med här torde den ha stor betydelse för företaget. Förvaltningsberättelsen blev ett avsnitt med förhållandevis många meningar.

4.2 Kvalitativt resultat

4.2.1 Exempel på upplysningar

4.2.1.1 Investeringskalkylering

”Holmens verksamhet är kapitalintensiv och en stor del av utvecklingen sker genom investeringar i utökad kapacitet och förbättrad produktion. Även kostnadsrationalisering sker ofta i kombination med investeringar. För att utvärdera lönsamheten i investeringarna används en modell för att nuvärdesberäkna kassaflöden, det vill säga bedömda framtida kassaflöden diskonteras med den vägda kapitalkostnaden. För att beräkna kapitalkostnaden vägs kostnaden för lånat och eget kapital ihop och multipliceras med det kapital som verksamheten bundit. Kostnaden för eget kapital beräknas som ränta plus en premie anpassad till verksamhetens risk, där kapital bundet i industriverksamhet åsätts en högre riskpremie (5 %) än kapital bundet i skogs- och krafttillgångar (2 %). Koncernens vägda kapitalkostnad för den löpande verksamheten beräknas utifrån korta marknadsräntor och var under 2007 drygt 9 % för industriverksamhet och drygt 6 % för skog och kraft, beräknat som resultat före skatt. Kapitalkostnaden som används vid prövning av investering baseras på långa marknadsräntor och var under 2007 drygt 11 % för industriverksamhet.”⁵²

⁵² Årsredovisning 2007 Holmen

4.2.1.2 Budgetering

”Handelsbanken använder inte budget och har inte heller mål för volym eller marknadsandelar.”⁵³

4.2.1.3 Internredovisning

”Alla bolag inom H&M-koncernen har samma struktur och ekonomisystem med samma kontoplan.”⁵⁴

4.2.1.4 Internprissättning

”Vid intern försäljning av varor mellan koncernföretag i Axfoodkoncernen sätts priserna utifrån affärsrättsliga villkor. Beslut om vilka priser som ska gälla, både internt och externt, fattas av Axfoods koncernledning.”⁵⁵

4.2.1.5 Prestationsmätning

”Jag är särskilt glad att kunna rapportera att vår EBITDA-marginal förbättrades 2007 från 10,1 procent till 10,6 procent. Detta är ett viktigt måttal för oss och våra aktieägare, och förklaras främst av den goda efterfrågan och omsättningsökningen samt de positiva effekterna av våra strukturerings- och kostnadsprogram som vi jobbat med under året.”⁵⁶

4.2.1.6 Benchmarking

”Kontinuerligt kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Hos medarbetarna finns mångårig erfarenhet av benchmarking av smältverksprocessernas olika delar, vilket gör att nya förbättringsområden ständigt identifieras.”⁵⁷

4.2.1.7 Processtyrning

”Framsteg i SKFs tillverknings effektivitet drivs både genom ständiga förbättringar och genom framforskning av innovativa, stegvisa förändringar.”⁵⁸

4.2.1.8 IT-system

”IT underlättar övergången till en global IT-plattform och infrastruktur – och stöttar därmed SEB:s utveckling mot att bli en integrerad bank. Övergången gäller i första hand att skapa en gemensam plattform för kärnverksamheten i banken och att förbättra kvaliteten och effektiviteten.”⁵⁹

4.2.1.9 Controllerfunktion

⁵³ Årsredovisning 2007 Handelsbanken

⁵⁴ Årsredovisning 2007 H&M

⁵⁵ Årsredovisning 2007 Axfood

⁵⁶ Årsredovisning 2007 Trelleborg

⁵⁷ Årsredovisning 2007 Boliden

⁵⁸ Årsredovisning 2007 SKF

⁵⁹ Årsredovisning 2007 SEB

”De operativa enheterna, Förvaltning och Projekt & utveckling, har en egen controllerfunktion som kompletterar den centrala controllerfunktionen på koncernnivå.”⁶⁰

4.2.1.10 Belöningsystem

”Goda insatser av medarbetarna är en förutsättning för att nå Handelsbankens övergripande mål om högre lönsamhet än jämförbara banker. Därför är det rimligt att de anställda får del av ett sådant merresultat. Sedan 1973 har banken, alla år utom ett, avsatt en del av resultatet till ett resultatandelssystem för de anställda. Medlen förvaltas av Stiftelsen Oktogonen. En förutsättning för avsättning är att banken uppfyller sitt mål att ha en högre lönsamhet än snittet för konkurrenterna. Systemet omfattar samtliga anställda på bankens hemmamarknader och varje medarbetare får en lika stor andel. För resultatåret 2006 avsattes 14 tkr (22) per medarbetare som arbetat heltid i Sverige.”⁶¹

4.2.1.11 Företagskultur

”Värderingarna är också en grund för att leda och styra verksamheten i riktning mot företagets vision och mål, liksom de är en förutsättning för att kunna driva verksamheten mot ett ansvarsfullt företagande. Hufvudstadens värderingar präglar medarbetarnas interna och externa agerande och är ett aktivt redskap i det dagliga arbetet.”⁶²

4.2.1.12 Medarbetarskap

”Under flera år har Swedish Match arbetat med att säkerställa att chefer och medarbetare har en löpande och öppen dialog om mål och planer både på företags- och individnivå.”⁶³

4.2.1.13 Kompetensuppbyggnad

”SKF har olika utbildningsprogram på tre nivåer för medarbetarna: lokalnivå, divisionsnivå och koncernnivå. En omfattande portfölj med utbildningar erbjuds på områden såsom Six Sigma, hållbarhet, ledarskap, försäljning och marknadsföring, teknik, tillverkning, ekonomi och projektledning.”⁶⁴

Extra anmärkningsvärt från de exempel som presenterats är första om investeringskalkylering. Där syns tydligt att när företag upplyser om detta skriver de mycket och detaljerat. Nästa upplysning om budgetering är den enda som hittats där företaget säger att det är något som de inte använder sig av. Till sist kan sägas att det stod mycket om företagskulturen i årsredovisningarna men inte så explicit som i upplysningen om hur kulturen används som styrmedel.

4.3 Bilder i årsredovisningar

I undersökningen av årsredovisningarna har även alla bilder som är relaterade till företagets ekonomistyrning plockats ut. Genom en kombination av text och bild kan budskapet förstär-

⁶⁰ Årsredovisning 2007 Fabege

⁶¹ Årsredovisning 2007 Handelsbanken

⁶² Årsredovisning 2007 Hufvudstaden

⁶³ Årsredovisning 2007 Swedish Match

⁶⁴ Årsredovisning 2007 SKF

kas, föreningen av de två komponenterna kan överträffa de enskilda komponenternas förmåga att förmedla ett budskap.⁶⁵ I syfte att åskådliggöra omfånget presenteras bilderna i den storleken de hade i årsredovisningen.

4.3.1 NCC

Figur 2. Bild ur NCC:s årsredovisning 2007, beskriver värdeskapande i projektutveckling

Denna bild är hämtad från årsredovisningens avsnitt "Affärsområden" och visar NCC:s olika faser i fastighetsutvecklingsprocessen. I text beskrivs hur värdet ökar för varje fas samt hur faserna är delaktiga i hela den värdeskapande processen som för NCC:s del avslutas med försäljning.⁶⁶

⁶⁵ Bergström (2007)

⁶⁶ Årsredovisning 2007 NCC

4. EMPIRISK ANALYS

	AMBITIONER OCH MÅL	FRAMGÅNGSFAKTORER	INSATSER/ÅTGÄRDER ✓ Genomförda • Pågående / Kvar att göra
KUNDER	<ul style="list-style-type: none"> • De mest attraktiva kunderbjudandena. • Långvariga och starka kundrelationer. • Hög kompetens. • Bidra till en hållbar samhällsutveckling. • Lägre byggkostnader. • Lägre driftkostnader. 	<ul style="list-style-type: none"> • Branschens högsta produktionseffektivitet. • Långsiktiga relationer. • Teknisk kompetens. • NCC Partnering. • Livscykelänkande. • Engagerade medarbetare. • Energieffektivitet. • Minskade koldioxidutsläpp. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Future Office by NCC. ✓ Tekniska plattformar. ✓ Klimatdeklaration av bostäder. ✓ Utökade garantitåtgärder. • NCC Partnering i ökad omfattning. • Breddat livscykelänkande. • Fördjupade kundmätningar. • Långsiktiga satsningar på forskning och utveckling. • Green Building.
ANVÄNDARE	<ul style="list-style-type: none"> • Skapa hälsosamma bebyggda miljöer. • Inga skadliga ämnen. • Minskad klimatpåverkan under användning av byggnader. • Nöjda användare. • Effektiva och ändamålsenliga bostäder,lokaler och anläggningar med låga livscykelkostnader. 	<ul style="list-style-type: none"> • Teknisk kompetens. • Genomtänkt design. • Nyttänkande. • Energieffektivitet. • Kontinuerlig dialog. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Framtagning av modell för beräkning av livscykelkostnader. ✓ NCC Concept House. ✓ Erbjuder energieffektiva hus. ✓ Future Office by NCC. ✓ Klimatdeklaration av bostäder. • Erbjuder miljömärkta småhus. • Fortsatta framtidsstudier. • Green Building.
ÄGARE	<ul style="list-style-type: none"> • Ökad värdetillväxt. • 20 procent ökastning på eget kapital efter skatt. • Positivt kassaflöde. • Finansiell stabilitet. • Minst hälften av resultatet efter skatt delas ut till aktieägarna. 	<ul style="list-style-type: none"> • Fokus på kärverksamheten. • Enkel organisationsstruktur och enkla beslutsvägar. • Kundnytta i alla aktiviteter. • Branschens högsta produktionseffektivitet. • Tillväxtsatsningar. • Engagerade medarbetare. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Skärpt produkt- och kundfokus. ✓ Finansiellt starkt bolag med begränsad riskeponering. • Lönsam tillväxt. • Konkurrenskraft och lönsamhet.
MEDARBETARE	<ul style="list-style-type: none"> • Mest attraktiva arbetsgivaren. • Öppen intern dialog. • Låg sjukfrånvaro och inga arbetsolyckor. • Motivation, engagemang och nyttänkande. • Engagerade medarbetare. • Moderna medarbetarrelationer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tydligt, värderingsstyrt och stödjande ledarskap. • Inflytande över det egna arbetet. • Rekrutera och behålla de bästa medarbetarna. • Säker arbetsmiljö. • Moderna kollektivavtal. • Goda utvecklingsmöjligheter. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ledarskapsutbildning. ✓ Humankapitalindex. ✓ Medarbetarsamtal. ✓ Reach'Mee, ett system för intern och extern rekrytering. ✓ Minskad sjukfrånvaro. ✓ Utvecklad rekryteringsmetodik. ✓ Fördjupade kontakter med högskolor och universitet. • Öka stoltheten för att arbeta i NCC. • Ökad mångfald. • Stärka ledarskapet.
LEVERANTÖRER	<ul style="list-style-type: none"> • Lägst inköpskostnaden i branschen. • Sänkta totala inköpskostnader varje år. 	<ul style="list-style-type: none"> • Internationella inköp. • Samordning. • Utvecklad logistik. • Samverkan med de kostnadseffektivaste leverantörerna. • Industriellt byggande. • Förbättrad projektstyrning. • Förändringstakt. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ökad inköpsamordning. ✓ Etablering av internationella inköpskontor och årligen fördubblad inköpsvolym. ✓ Medlem i BSCI för oberoende bedömning av socialt ansvarstagande. • Ökad inköpspecialisering och kunskap om värdekedjor. • Strategiska partnerskap med globalt kostnadseffektivaste leverantörerna. • Utveckla effektiv trading och logistik. • Ledarskap för att driva förändring.
MYNDIGHETER	<ul style="list-style-type: none"> • Leverera bästa möjliga informationsunderlag inför politiska beslut. • Delta i samhällsdebatten i byggfrågor. • Långsiktig samarbetspartner. 	<ul style="list-style-type: none"> • Förståelse för myndigheternas roll. • Kontinuerlig dialog. • Djup kompetens. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Dialog med kommunledningar, statliga myndigheter, departement och andra beslutsfattare. ✓ Diskussioner om nya upphandlingsformer och om byggkostnader. ✓ Arbeta för en stark EU-gemensam kemikalieagstiftning REACH. • Reducerade byggkostnader. • Bredda möjligheterna för NCC Partnering. • Dialog om minskade koldioxidutsläpp i branschen.
INDIREKTA INTRESSENTER	<ul style="list-style-type: none"> • Ökad kännedom och kunskap om NCC. • Uppfattas som ett ansvarstagande företag. • Referensföretaget i branschen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltagande i samhällsdebatten. • Dialog med kringboende. • Dialog med media. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Debattartiklar i viktiga och strategiska frågor. ✓ Samverkan i medlems- och branschorganisationer. ✓ Synliggjort socialt ansvarstagande, bland annat genom förebyggande av arbetsskador och olyckor. • Långsiktigt och systematiskt varumärkesbyggande. • Fördjupad dialog med olika intressentgrupper.

Figur 3. Bild från NCC:s årsredovisning 2007, beskriver NCC:s ambitioner och mål

Bilden kommer från avsnittet om NCC:s intressenter och beskriver i en sammanfattande form vilka ambitioner och mål NCC har för att leva upp till sina intressenters krav och förväntning-

4. EMPIRISK ANALYS

ar. Vidare presenteras framgångsfaktorer som NCC har för att göra detta möjligt och även vilka åtgärder de har vidtagit samt kommer vidta för att nå sina mål.⁶⁷

Denna matris är stor, väldigt detaljerad och tydlig. Det är lätt för alla berörda intressenter att få en överblick vad NCC gör och har planerat att göra. De vill verkligen lyfta fram allt de gör i syfte att förbättra verksamheten. Det är intressant att de även belyser vad de har kvar att göra, alltså det som studien klassificerat som ”sen” för att resultatet har tidigare visat att företagen inte skrivit så mycket om vad de planerar att göra, då endast 18 meningar av totala 351 handlat om framtida aktiviteter.

4.3.2 JM

Figur 4. Bild från JM:s årsredovisning 2007, beskriver processer och värdekedja

Under rubriken ”Värdeskapande genom projektutveckling” presenteras den här bilden som beskriver JM:s processer och värdekedja. I text berättar de om hur de säkerställer ett gemensamt arbetssätt i alla projekt, vidare beskrivs projektutvecklingens alla faser som syns i bilden och avslutningsvis förklaras hur värdet skapas samt i vilken fas värdeskapandet är som störst.⁶⁸

⁶⁷ Årsredovisning 2007 NCC

⁶⁸ Ibid

4.3.3 Lindab

Lindabs värdekedja

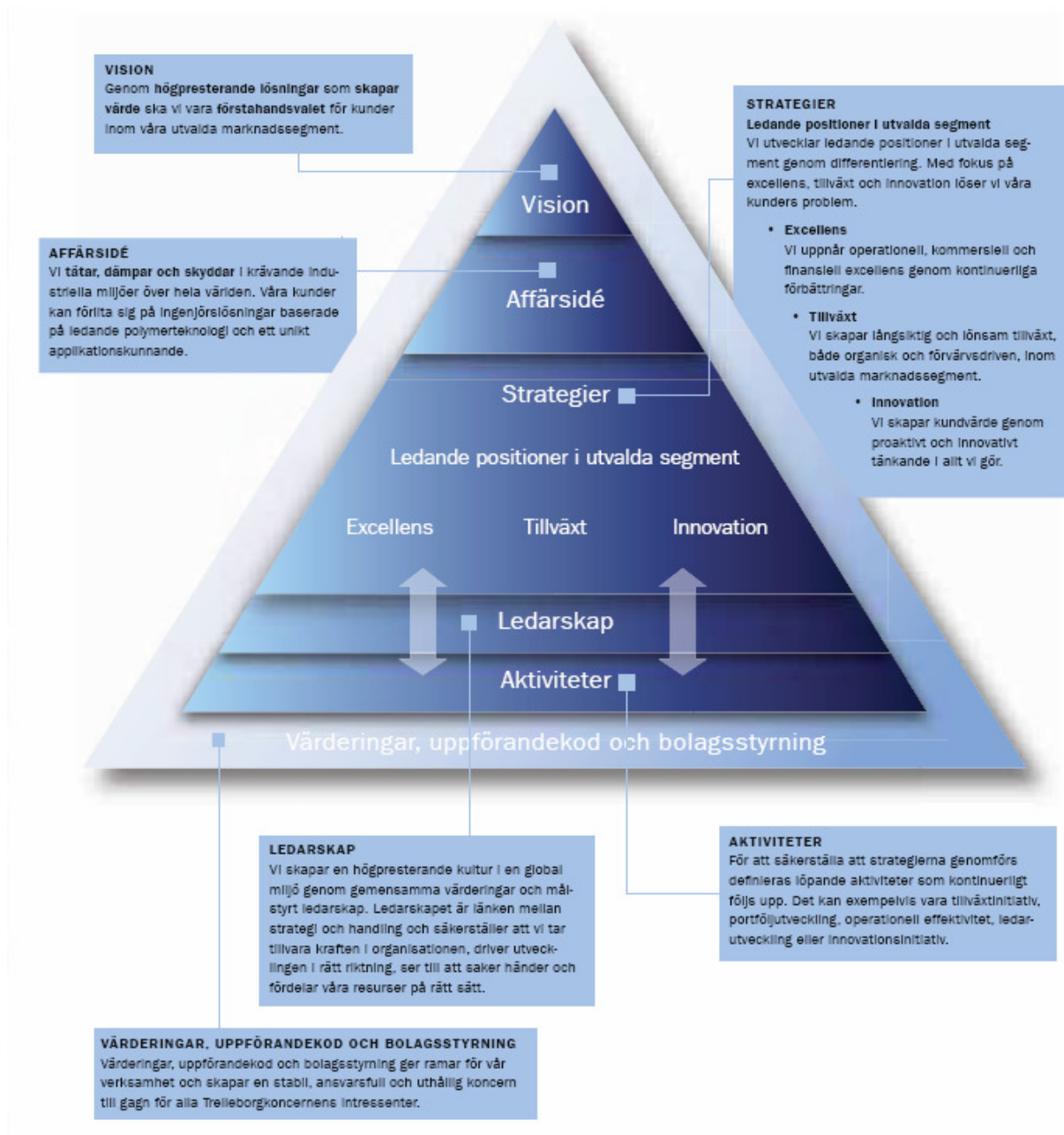
Figur 5. Bild från Lindab:s årsredovisning 2007, beskriver värdekedjan

Bilden på Lindab:s värdekedja finns under rubriken ”Det här är Lindab” och i text står ”Ett noggrant och konsekvent samordningsarbete skapar många effektivitetsvinster och synergieffekter genom hela värdekedjan från inköp, produktion och produktutveckling till logistik, distribution, support och leverans”⁶⁹

Denna bild tar upp relativt liten del i Lindabs årsredovisning. Att de använder sig av dokumentära bilder från arbetsplatsen gör att den upplevs förtroendeingivande. Man får en känsla av att detta är något som Lindab verkligen satsar på.

⁶⁹ Årsredovisning 2007 Lindab

4.3.4 Trelleborg

Figur 6. Bild från Trelleborg:s årsredovisning 2007, beskriver ekonomistyrningens utgångspunkter

Den här bilden är första sidan i Trelleborgs förvaltningsberättelse och den presenterar på ett sammanfattande vis utgångspunkterna för deras ekonomistyrning samt ekonomistyrningens plats i organisationen.⁷⁰ Bilden tar upp stor plats och är även denna tydlig och detaljerad. Den får på ett sammanfattande och överskådligt sätt med mycket information. Pyramiden som innehåller vision, strategier och aktiviteter är i litteraturen ett klassiskt sätt att måla upp ekonomistyrningen på.

⁷⁰ Årsredovisning 2007 Trelleborg

5. SLUTSATSER OCH FÖRSLAG TILL FRAMTIDA FORSKNING

I detta kapitel presenteras studiens slutsatser och uppsatsförfattarnas förslag till framtida forskning.

5.1 Slutsatser

Syftet med studien var att undersöka hur mycket, samt vad, som skrivs om ekonomistyrning i årsredovisningar. Detta gjordes genom att studera 29 företag som primärt är noterade på OMX Nordiska Börsen Stockholms Large Cap.

- *Hur mycket skrivs om ekonomistyrning i årsredovisningar?*

Med hjälp av en innehållsanalys räknades antalet ekonomistyrningsrelaterade meningar och resultatet visade att det totalt fanns 351 stycken. Det företag som upplyste mest om sin ekonomistyrning var SKF med 52 meningar. Efter det kom SEB med 31 meningar och sedan Hufvudstaden med 24 meningar.

- *Vad skrivs om ekonomistyrning i årsredovisningar?*

Det styrmedel som i största utsträckning beskrevs var processtyrning och stod för en tredjedel av totala antalet meningar. Belöningsystem som var den näst största kategorin stod för en femtedel och prestationsmätning var den tredje största kategorin. Gruppen av styrmedel som därmed skrevs mest om var formella styrmedel. För att ytterligare belysa vad som skrevs om ekonomistyrning angavs exempel ur årsredovisningarna i stycke 4.2.1. Tittar man på meningarnas egenskaper ser man tydligt att största delen är av kvalitativ karaktär och hänför sig till nutid, alltså något som företagen beskriver att de gör idag. Hälften av alla meningarna återfinns i verksamhetsbeskrivningen.

Vidare undersöktes om mängden upplysningar skiljde sig åt mellan branscherna. Det gjordes med hjälp av ett Kruskal-Wallis Test som efter en grövre branschindelning visade på signifikanta skillnader. Resultatet åskådliggjorde att tillverkningsbranschen upplyste i störst utsträckning och att detaljhandel var branschen som upplyste minst.

Studien har också funnit att vissa företag lägger ner tid och resurser på att ta fram och publicera bilder som beskriver ekonomistyrningen. Sammanlagt hittades fem bilder som illustrerar olika styrmedel och är av varierande storlek.

Det är svårt att uttala sig om resultatet tyder på mycket eller lite upplysningar om ekonomistyrning. Dels för att det finns få liknande studier att jämföra med, och att det innan uppsatsens början inte fanns några förväntningar på hur mycket som skulle hittas. För att kunna avgöra detta krävs fortsatt forskning inom ämnet. Det ligger även utanför ramen för denna stu-

die att kunna säga något om motiv till dessa upplysningar kopplade till nämnda teorier i referensramen. För att kunna uttala sig om det måste studien ha en annan undersökningsansats.

5.2 Förslag till framtida forskning

Denna studie visar att det främst är företag inom industri som upplyser om sin ekonomistyrning och det som skrivs mest om är processtyrning. För att finna förklaringar till detta skulle man kunna genomföra intervjuer hos företagen för att hitta motiv till varför man upplyser om sin ekonomistyrning. I samband med intervjuer skulle det också vara intressant att ta reda på vilka som är de tänkta användarna av informationen. Man skulle också kunna jämföra företagens årsredovisningar över tid för att se om det går att urskilja några trender, dels kring vad som skrivs men också mellan företag från samma branscher. En annan jämförelse som kan göras är att undersöka företag som inte finns noterade på OMX Nordiska Börsen Stockholms Large Cap, för att se om dessa upplyser i någon annan utsträckning.

KÄLLFÖRTECKNING

Böcker:

- Artsberg, K. (2005). *Redovisningsteori – policy och praxis*. Malmö: Liber.
- Ax, C., Johansson, C., & Kullvén, H. (2005). *Den nya Ekonomistyrningen*. Malmö: Liber Ekonomi.
- Bergström, B. (2007). *Effektiv visuell kommunikation*. Stockholm: Carlssons bokförlag.
- Deegan, C., Unerman, J. (2006). *Financial accounting theory*. New York, NY: McGraw-Hill.
- FAR samlingsvolym (2008). *Samlingsvolymen 2008 del 1*. Stockholm: FAR förlag AB.
- Jacobsen, D. I. (2002). *Vad, hur och varför? Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*. Lund: Studentlitteratur.
- Krippendorff, K. (1980). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. Sage, New York, NY.
- Lekvall, P., & Wahlbin, C. (2001). *Information för marknadsföringsbeslut*. Göteborg: IHM Publishing.
- Olve, N-G., & Samuelson, L. A. (2008). *Controllerhandboken*. Malmö: Liber.
- Smith, D. (2006). *Redovisningens språk*. Lund: Studentlitteratur.

Artiklar:

- Abeyssekera, I. (2006). The project of intellectual capital disclosure: researching the research. *Journal of Intellectual Capital*, Vol. 7 (1), 61-77.
- Ax, C., & Marton, J. (2008). Human capital disclosures and management practices. *Journal of Intellectual Capital*, Vol. 9 (3) 433-455.
- Boesso, G., Kumar, K. (2007). Drivers of corporate voluntary disclosure: A framework and empirical evidence from Italy and the United State. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol. 20 (2), 269-296.
- Bohmbach-Saager, H., Campbell, D., & Shrives, P. (2001). Voluntary disclosure of mission statements in corporate annual reports: Signaling what and to whom? *Business and society review*, Vol. 106 (1), 65-87.
- Bukh, P. N., Nielsen, C., Gormsen, P., & Mouritsen, J. (2005). Disclosure of information on intellectual capital in Danish IPO prospectuses. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol. 18, (6), 713-732.

- Cooke, T. E. (1989). Voluntary Corporate Disclosure by Swedish Companies. *Journal of International Financial Management and Accounting*, Vol. 1 (2), 171-195.
- Deegan, C. (2002). The legitimizing effect of social and environmental disclosures – a theoretical foundation. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol. 15 (3), 282-311.
- DiMaggio, J. P., & Powell, W. W. (1983). The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in organization Fields. *American Sociological Review*, Vol. 48, (2), 147-160.
- Healy, P., & Palepu, K. G. (2001). Information asymmetry, corporate disclosure, and the capital markets: A review of the empirical disclosure literature. *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 31 (1-3), 405-440.
- Holland, L., & Boon Foo, Y. (2003). Differences in environmental reporting practices in the UK and the US: the legal and regulatory context. *The British Accounting Review*, Vol. 35 (1), 1-18.
- Hooks, J., Coy, D., & Davey, H. (2002). The information gap in annual reports. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol. 15 (4), 501-522.
- Milne, M. J., & Adler, R. W. (1999). Exploring the reliability of social and environmental disclosures content analysis. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol. 12 (2), 237-256.
- Meek, G. K., Roberts, C. B., & Gray, S. J. (1995). Factors influencing voluntary annual report disclosures by U.S., U.K., and continental European multinational corporations. *Journal of International Business Studies*, Vol. 26 (3), 555-572.
- Stanton, J., & Stanton, P. (2002). Corporate annual reports: research perspective used. *Accounting, auditing and accountability journal*, Vol. 15(4), 478-500.
- Vandemaele, S. N., Vergauwen, P. G. M. C., & Smits, A. J. (2005). Intellectual capital disclosure in The Netherlands, Sweden and the UK: A longitudinal and comparative study. *Journal of Intellectual Capital*, Vol. 6 (3), 417-426.

Internetbaserade källor:

http://www.skf.com/portal/skf/home/investors?paf_dm=shared&paf_gm=content&paf_gear_id=600033&included=http%3A%2F%2Finvestors.skf.com%2Fmain.php%3Fp%3Dreports%26lang%3Dsv, 2008-11-27

<http://omxnordicexchange.com/kursinformation/aktier/>, 2008-11-11

Årsredovisningar:

Alfa Laval	www.alfalaval.se
Axfood	www.axfood.se
Boliden	www.boliden.se
Castellum	www.castellum.se
Elekta	www.elekta.se
Fabege	www.fabege.se
Handelsbanken	www.handelsbanken.se
Hexagon	www.hexagon.se
H&M	www.hm.com
Holmen	www.holmen.se
Hufvudstaden	www.hufvudstaden.se
Husqvarna	www.husqvarna.se
Industrivärden	www.industrivarden.se
JM	www.jm.se
Lindab	www.lindab.se
Lundberg	www.lundbergs.se
MTG	www.mtg.se
NCC	www.ncc.se
Ratos	www.ratos.se
Sandvik	www.sandvik.se
SCA	www.sca.se
Scania	www.scania.se
SEB	www.seb.se
SKF	www.skf.se
SSAB	www.ssab.se
SwedishMatch	www.swedishmatch.se
Tele2	www.tele2.se
TeliaSonera	www.teliasonera.se
Trelleborg	www.trelleborg.com

Bilaga 1 Sökmall

Formella styrmedel	Sökord
Produktkalkylering	Kalkyl
Investeringskalkylering	Investering, kalkyl
Resultatplanering	Resultatplanering
Budgetering	Budgetering
Intern redovisning	Intern redovisning
Internprissättning	Prissättning,
Prestationsmätning	Prestation, mäta
Målkostnadskalkylering	Kalkyl
Benchmarking	Benchmark, jämför
Processtyrning	Process, styren, system, värdekedja
IT-system	IT, system
Organisationsstruktur	Sökord
Ansvarsfördelning	Roller, funktion
Controllerfunktion	Controller
Belöningsystem	Belöning, resultat/vinstandel, bonus incitament
Beslutsprocesser	Beslut
Mindre formaliserad styrning	Sökord
Företagskultur	Kultur, värdering, kärnvärde
Medarbetarskap	Medarbetar
Kompetensuppbyggnad	Kompetens, utbildning